

دین، فرهنگ و فناوری اطلاعات

دین و فرهنگ، زیربنای فعالیت‌های مرکز نور است

گفت‌وگو با مسئول گروه فرهنگ دینی و تبلیغ معاونت پژوهشی
حجت‌الاسلام والمسلمین ابوالقاسم احمدی نژاد

تهیه و تنظیم: علی نعیم‌الدین خانی

اشاره

دین و فرهنگ، از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مؤلفه‌های رشد جامعه اسلامی به شمار می‌رود. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نیز با تشخیص به‌هنگام و درست این موضوع، فعالیت‌های عدیده‌ای را در جهت توسعه و عمق‌بخشی به امور دینی و فرهنگی انجام داده است. از جمله این فعالیت‌ها، راه‌اندازی «گروه فرهنگ دینی و تبلیغ» است که تاکنون خدمات مفیدی را با بهره‌گیری از توانمندی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، به دستداران حوزه فرهنگی و دینی عرضه نموده و گام‌های بلندی در این مسیر برداشته است. نظر به اهمیت موضوع و آشنایی بیشتر خوانندگان و علاقه‌مندان به این نوع مباحث، گفت‌وگویی را با حجت‌الاسلام والمسلمین ابوالقاسم احمدی نژاد، مسئول گروه فرهنگ دینی و تبلیغ معاونت پژوهشی مرکز نور انجام داده‌ایم که از نظر شما می‌گذرد. راه‌اندازی و مدیریت وبگاه‌های متعدد و سامان‌دهی پروژه‌های ارزشمند دینی و فرهنگی در فضای مجازی، از فعالیت‌های ارزنده این گروه به شمار می‌رود.

در این عرصه به محصولات این گروه مراجعه کنند و از کارهای انجام شده بهره‌مند شوند.

مخاطبان شما بیشتر چه کسانی هستند؟

دایره مخاطبان هدف ما، خیلی بیشتر از مخاطبان خاص هستند. وقتی صحبت از فرهنگ دینی می‌کنیم، شما چه از لحاظ سنی یا علمی، اقدار مختلف را در نظر می‌گیرید و می‌بینید که دایره‌اش خیلی وسیع است. مطلبی را که در گروه فرهنگ دینی تولید می‌کنیم، مثلاً به عنوان مثال، مناسبت‌های تقویمی که می‌تواند تولد یا وفات بزرگان دین و فرهنگ باشد، برای فردی که در مقطع دبیرستان است، قابل استفاده است تا کسی که در دانشگاه تحصیل می‌کند؛ حتی مبلغان دینی ما نیز می‌توانند از این مواد خام در راستای بهبود تبلیغ یا سخنرانی خود استفاده و افری ببرند. همچنین، پدرها و مادرها نیز می‌توانند این محتواهای دینی را به فرزندان خود منتقل کنند و یا حتی یک دانش‌آموز می‌تواند از مطالب ما برای نگارش یک مقاله در مدرسه یا فضای مجازی کمک بگیرد. بنابراین، مخاطبان ما طیف وسیعی را شامل می‌شوند و هرکس بسته به فراخور فهم و بینش خود و یا گرایشی که دارد، می‌تواند از محصولات ما استفاده کند.

شاهد بر این قضیه، این است که ما پایگاهی در حوزه فرهنگ دینی و تبلیغ داریم به نام «حوزه‌نت» که در حال حاضر، ماهانه ۵۰ میلیون بازدید دارد که بحمدالله بازدیدهای مستمری هستند. به همین جهت، از نظر رتبه پایگاهی، بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ پایگاه مطرح هستیم؛ که رتبه خیلی خوبی برای یک پایگاه اینترنتی دینی به شمار می‌رود. این در حالی است که حوزه‌نت کارهای تبلیغاتی و مولتی‌مدیایی خاصی هم انجام نمی‌دهد؛ بلکه با هدف خاص و راه مشخصی ادامه مسیر می‌دهد و این استقبال کاربران از حوزه‌نت، نشان می‌دهد که مخاطبان زیاد و گسترده‌ای داریم.

مهم‌ترین کارها و فعالیت‌هایی که در گروه به آن می‌پردازید، چیست؟

وقتی این گروه به طور مشخص متکفل امور فرهنگی شد، بعضی از پروژه‌ها از قبل در حال پیگیری بود که به ما منتقل شد و باید آنها را به انجام می‌رساندیم. از جمله، «وصیت‌نامه حضرت امام خمینی(ره)» بود. بحمدالله، بحث نمایه‌زنی و کارهای لازم پژوهشی روی وصیت‌نامه امام(ره) صورت گرفت و در نهایت، به صورت الکترونیکی منتشر شد و در اختیار دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به اندیشه‌های امام راحل(ره) قرار گرفت. این، یکی از کارهایی بود که در عرصه فرهنگی متولی انجام آن بودیم. کاری دیگری که ما متکفل آن هستیم، بحث «مقتل» است. ابتدا مقاتل مختلف را جمع‌آوری نمودیم، تایپ کردیم، ارزش‌گذاری و دسته‌بندی نمودیم و کار پژوهشی خوبی روی آنها انجام دادیم؛ البته این کار تحقیقاتی، هنوز باید مراحل تصویب خودش را در شورای علمی بگذراند؛ یعنی باید فهرست منابع و کتاب‌های پیشنهادی‌مان را در آنجا به تأیید برسانیم و اینکه به صورت کتابخانه‌ای ارائه شود یا دانش‌نامه‌ای، این نیز باید توسط شورای پژوهشی مرکز بررسی و تأیید شود.

از کارهای دیگری که ما در گروه متکفل آن هستیم، بحث «دفاع مقدس» است که از گذشته در گروه مطرح بوده است؛ این کار نیز از اهمیت خاص خودش برخوردار است و باید به‌شایستگی به اتمام برسد. بالاخره، کسانی که برای این مملکت خون داده‌اند و شهید شده‌اند، لازم است کار ماندگار و خوبی برایشان تولید شود تا در دانشگاه‌ها و مراکز علمی کشور مورد استناد واقع شود. در حال حاضر، دیتاهای بسیاری را وارد کرده‌ایم و کار نمایه‌سازی و سایر مراحل را نیز انجام داده‌ایم.

یکسری پروژه‌های مستمر نیز داریم که همیشه باید انجام دهیم و آن، پایگاه‌هایی است که کار همیشگی ماست؛ مثل پایگاه

هدف ما از راه‌اندازی این گروه، این است که آنچه را در منابع اصلی و ادبیات دینی، مثل قرآن و روایات و سیره معصومان(ع) موجود است، شناسایی کنیم و روی آنها کار تحقیقاتی انجام دهیم و به زبان و ادبیات روز در اختیار تمام کسانی قرار دهیم که می‌خواهند در حوزه فرهنگ دینی کار کنند و یا به این مطالب علاقه‌مند هستند؛ البته کسانی که می‌خواهند در زمینه دین و فرهنگ، پژوهش کنند نیز می‌توانند در این عرصه به محصولات این گروه مراجعه کنند و از کارهای انجام شده بهره‌مند شوند

حوزه‌نت که گزینه‌ها و حجم بسیاری دارد. مدیریت این پایگاه، از جمله کارهای اصلی ماست. حوزه‌نت، بخش عمده‌ای از بار فرهنگ دینی را به دوش می‌کشد.

پایگاه اندیشوران نیز پایگاه دیگر ماست و کسانی که سطح چهارم حوزه را دارند و فرهیختگان حوزه هستند، عضو بانک اطلاعاتی ما هستند. ما در واقع، این عزیزان را به ارگان‌ها و نهادها معرفی می‌کنیم و نوعی فضای تعامل و گفت‌وگویی بین آنها برقرار کرده‌ایم تا از نظر علمی و فرهنگی با یکدیگر آشنا شوند و تعامل داشته باشند.

پایگاه امام علی(ع) از دیگر کارهای ماست. بحث کانال تلگرام را نیز راه‌اندازی کرده‌ایم و خدا را شکر با اینکه هنوز خیلی وارد این عرصه نشده‌ایم، به موفقیت‌هایی هم رسیده‌ایم.

یکسری کارهای مطالعاتی نیز داریم که که به مناسبت‌ها اختصاص دارد و به صورت ویژه‌نامه نیز تدارک دیده می‌شود. گاهی ما ویژه‌نامه‌های خودمان را بازبینی و روزآمد می‌کنیم و گاهی نیز تولید جدید هستند. در زمینه ویژه‌نامه‌ها خیلی از کاربران به ما مراجعه می‌کنند. از این‌رو، در ایام خاص، تعداد آمار مراجعه‌کننده به پایگاه‌های ما افزایش چشمگیری می‌یابد. در خصوص بحث سبک زندگی و شرح حال علمای اسلامی نیز پروژه‌هایی را در دست اقدام داریم. به طور کلی، می‌توان گفت که دین و فرهنگ، دو موضوعی است که زیربنای تمام فعالیت‌های مرکز نور است و محصولات ما نیز بیشتر در این دو محور رخ نشان می‌دهد.

یکی از مؤلفه‌های مهم در حوزه تمدن اسلامی و توسعه فرهنگ دینی، آشنایی با سبک زندگی دینی است. لطفاً در این باره بیشتر توضیح دهید.

با توجه به فرمایش‌های مقام معظم رهبری درباره سبک زندگی و توصیه‌ها و راهکارهایی که ایشان در این زمینه بیان داشته‌اند، مرکز و گروه ما موظف شد که در این عرصه هم وارد شود. در خصوص سبک زندگی اسلامی و دینی، کارهای تحقیقاتی را شروع کرده‌ایم و در حال تصمیم‌گیری برای شیوه عرضه آنها هستیم؛ اینکه مثل کارهای سابق، کتابخانه دیجیتالی تهیه کنیم و متون معتبر، مقالات، آیات و روایات را جمع‌آوری کنیم و کار نمایه‌زنی را روی آنها انجام دهیم و به صورت نرم‌افزار کتابخانه‌ای ارائه دهیم و یا اینکه کار دانشنامه‌ای روی آنها پیاده‌سازی کنیم یا اینکه پایگاهی اینترنتی در حوزه سبک زندگی راه‌اندازی کنیم؛ چون به نظر می‌رسد که زمان تولید نرم‌افزار به شکل سابق گذشته است و مطالب برخط بیشتر مورد استفاده است.

یک پیشنهاد این است که از همان ابتدای کار، ما مطالب مربوط به: آداب معاشرت، شیوه صحبت‌کردن با همکار و خانواده و فرزند، چگونگی تعامل با دیگران و جلوگیری از خشم، وظایف یک مسلمان نسبت به همسایه‌اش و دیگر مسائل خرد و کلان دینی و فرهنگی را که در سطح زندگی وجود دارد، به صورت یک پایگاه اینترنتی عرضه کنیم؛ شبیه حوزه‌نت؛ یعنی کاربران مراجعه کنند و مشکلات و سؤالاتشان را مطرح کنند و ما نیز جواب آنها را از داخل متون خود استخراج کنیم و یا از طریق کارشناسان به آنان جواب بدهیم.

پیشنهاد دیگر این است، اینکه کسی بیاید و در حوزه سبک زندگی پایگاهی راه‌اندازی کند و یا سمیناری برگزار نماید، هرچند کار خوبی است، ولی این نوع رویه، بیشتر برای رفع تکلیف است و کار اساسی نیست. برای رفع این نقیصه، پیشنهاد ما این است که از منظر سبک زندگی و مباحث مرتبط با آن، به محصولات و دیتاهای موجود در مرکز نگاه کنیم و از زندگی علمای گذشته، مثل زندگی مرحوم طباطبایی و سیدعلی آقای قاضی و شیوه برخوردشان با مشکلات و خانواده و جامعه، مطالبی را استخراج کنیم. آموزه‌ها و گزاره‌های سبک زندگی، در نرم‌افزارهای دسکتاپی و پایگاه‌های نور به صورت پراکنده وجود دارد. باید اینها را استخراج و سامان‌دهی کرد. به نظر بنده، به جای اینکه بخواهیم پایگاه جدیدی راه‌اندازی کنیم، بهتر است این اطلاعات پراکنده را جمع‌آوری نماییم و برجسته کنیم.

از جمله کارهایی که می‌شود در حوزه سبک زندگی به طور عمومی انجام داد، این است که احادیث مربوط به سیره و آداب معاشرت را از کتاب اصول کافی استخراج کنیم و با ترجمه و شرح خوب و نگارش به‌روز آرام‌آرام برای جامعه مطرح نماییم. مردم خیلی از احادیث اسلامی استقبال می‌کنند و برایشان تأثیرگذار است. در حال حاضر، مردم واقعاً تشنه آگاهی و روشنایی هستند؛ خیلی هم لازم نیست از خودمان ابتکار و ایده‌ای به خرج دهیم و آن را بر حدیث تحمیل کنیم؛ وقتی یک حدیث به‌خوبی ترجمه شود و از نظر واژگان هم زیبا باشد، به طور شگرفی در دل‌های مردم نفوذ می‌کند. همچنین، اگر شما آیه مناسبی را در فضای مناسبی مطرح کنید و بتوانید جامعه و مخاطب هدفان را بشناسید و آن آیه مورد نظر را ارائه بدهید، واقعاً اثربخش است.

یکی از پیشنهادها ما این است که محتواهایی را که در خصوص سبک زندگی اسلامی در پایگاه حوزه‌نت و امام علی(ع) داریم، اینها را برجسته کنیم و آنها را در پایگاه حوزه‌نت کنار بقیه گزینه‌هایی که داریم، نمایش دهیم و یا گزینه‌ای مستقل برای این موضوع در نظر بگیریم. آن وقت خواهیم دید که چقدر

تجربه ما این است که پایگاه حوزه‌نت، به عنوان مادر پایگاه‌های مرکز ایفای نقش کرده است. درباره سبک زندگی هم این نظر را داریم که برای شروع، مطالب و محتویات لازم را از دیتاهای مرکز استخراج کنیم و در قالب یک گزینه در پایگاه حوزه‌نت معرفی کنیم تا بعدها قابلیت یک پایگاه مستقل را بیابد

همان طور که عرض کردم، گذشته از نرم‌افزارهای دسکتاپی، محصولات و پایگاه‌های اینترنتی نیز داریم؛ از جمله پایگاه‌های اصلی ما که مربوط به فرهنگ دینی است، پایگاه «حوزه‌نت» است که خیلی گسترده و عظیم است و چنانکه اشاره نمودم، مخاطبان چشمگیری هم دارد.

پایگاه دیگر ما که بُعد تبلیغی دارد، پایگاه «اندیشوران» است که نوعی بانک اطلاعاتی است. محققان حوزه‌های علمیه، بعضی مؤسسات علمی - فرهنگی به همراه پژوهشگرانشان در این پایگاه معرفی شده‌اند. محققان عزیز، در این پایگاه صفحه شخصی دارند که خودشان به آن مراجعه می‌کنند و مقالات و کتاب‌های خویش را معرفی و به‌روز می‌کنند.

در کنار این پایگاه‌ها، پایگاهی به نام «امام علی(ع)» داریم که در سالی که به فرمایش رهبر معظم انقلاب، به نام سال امام علی(ع) نام‌گذاری شد، راه‌اندازی گردید. مدتی است که نسخه جدید این پایگاه کار می‌شود. امیدواریم که در پایان سال جاری یا اوایل سال آینده بتوانیم آن را با مطالبی ارزنده و علمی به کاربران و علاقه‌مندان عرضه کنیم. پایگاه امام علی(ع) تاکنون بسیار استقبال قرار گرفته و فکر می‌کنم که از جمله پایگاه‌های بسیار موفق ما خواهد بود.

در خصوص ارتقای این پایگاه‌ها هم کاری انجام شده است؟

بحث سئو و بهینه‌سازی پایگاه‌های اینترنتی و ارتقای رتبه آنها، همیشه مورد توجه ما بوده است. به همین جهت، به موضوع نمایه‌زدن و جدیدبودن و قرینه‌سازی مطالب و اینکه مطالب پایگاه هر روز و هر لحظه توسط جست‌وجوگران رصد شود، جزء دغدغه‌های کاری ما در این عرصه بوده است. این استمرار در عرضه اطلاعات، همیشه ما را در جایگاه بالایی نگه می‌دارد. در

اثربخش است. دیگر نیازی به راه‌اندازی یک پایگاه مستقل نیست. این کار باعث می‌شود به مرور زمان، محتویات یک پایگاه اینترنتی مهیا شود؛ چنانکه پایگاه نورمگز هم این گونه بود؛ یعنی نخست متن چند مجله را در پایگاه حوزه‌نت گذاشتیم. وقتی مجلات زیاد شد، آن قدر این گزینه در حوزه‌نت بزرگ شد که تنه به تنه حوزه‌نت زد. به همین دلیل، لازم شد که این گزینه به یک پایگاه مستقل به نام «پایگاه مجلات تخصصی نور» تبدیل شود. پایگاه نورلابی نیز این طور بود؛ یعنی ما ابتدا چند کتاب تایپ‌شده را در پایگاه حوزه‌نت قرار دادیم. با مرور زمان، آن قدر حجم کتاب‌ها زیاد شد که داشت حوزه‌نت را تحت تأثیر قرار می‌داد. از همین رو، تصمیم گرفته شد که پایگاه جداگانه‌ای به نام «نورلابی» راه‌اندازی شود. پایگاه اندیشوران نیز چنین روالی داشت. تجربه ما این است که پایگاه حوزه‌نت، به عنوان مادر پایگاه‌های مرکز ایفای نقش کرده است. درباره سبک زندگی هم این نظر را داریم که برای شروع، مطالب و محتویات لازم را از دیتاهای مرکز استخراج کنیم و در قالب یک گزینه در پایگاه حوزه‌نت معرفی کنیم تا بعدها قابلیت یک پایگاه مستقل را بیابد.

اینها کارهای مطالعاتی است که انجام داده‌ایم و باید در شورای پژوهش مطرح شود و در آنجا مشخص شود که چه رویه‌ای را اتخاذ کنیم؛ از جمله این کارهای مطالعاتی، سبک زندگی و انواع نگرش به سبک زندگی است که همگی مطرح شده است و چگونگی اجرای آن، نیاز به تصویب اعضای شورای پژوهشی مرکز دارد. پیش‌بینی بنده این است که تا ابتدای سال آینده، پروژه سبک زندگی با توجه به غنای مطالبی که در اختیار داریم، سامان می‌یابد که بعد از آن هم، با مقداری سلیقه و ذوق و هنر در ارائه مطالب به مخاطبان و کاربران، می‌توانیم به نتایج خوبی برسیم.

به طور خاص، در عرصه فضای مجازی و پایگاه‌های اینترنتی چه فعالیتی دارید؟

همین راستا، پیوسته در پایگاه‌های معتبری مثل گوگل و الکسا، خودمان را هر ماه رصد می‌کنیم. بخش کنترل کیفیت و بررسی پایگاه‌ها نیز همواره گزارش تحلیلی ماهانه به ما ارائه می‌دهند و ما متوجه می‌شویم که مثلاً این ماه در چه زمینه‌هایی موفق‌تر عمل کرده‌ایم و اینکه کاربران برای دیدن پایگاه از چه نرم‌افزار یا از چه مرورگرهایی استفاده کرده‌اند. بنابراین، سعی می‌کنیم ضعف‌هایی را که وجود دارد، برطرف نماییم؛ مثلاً اینکه متون ما با چه مرورگرهایی مشکل دارد یا اینکه چرا فلان مطلب، مخاطب را جذب نکرده است.

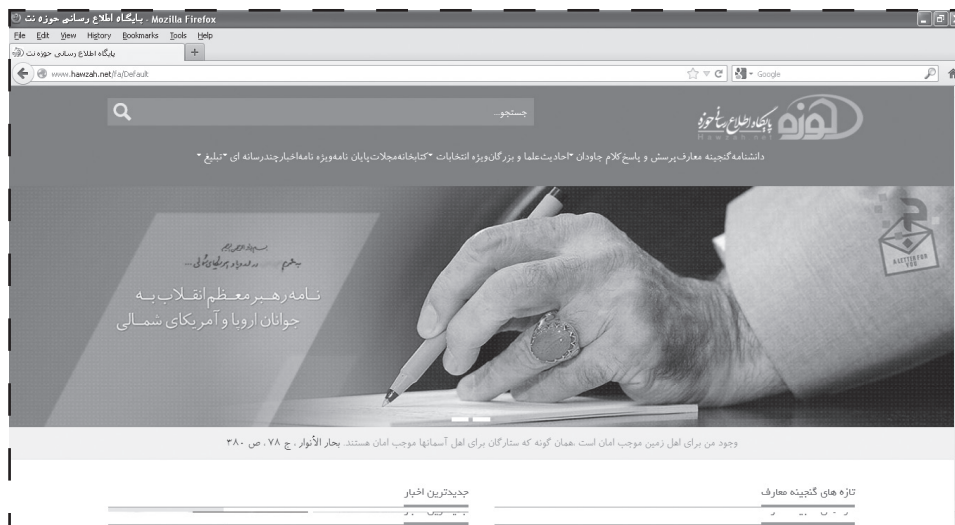
افزون بر همه اینها، خودمان نیز در گروه، پایگاه‌هایی را که در زمینه فرهنگی و تبلیغ دینی فعال هستند، با یکدیگر می‌سنجیم و در مسیر ارتقای کیفی پایگاه‌های نور گام برمی‌داریم؛ البته رتبه جهانی هم برایمان مهم است. به هر حال، ممکن است از نظر داخلی رتبه‌مان خوب باشد؛ ولی از نظر خارجی، رقابت در این فضا شدیدتر است. بالاخره، همه این موارد را ما رصد می‌کنیم و چه به صورت ماهانه، هفتگی یا روزانه، بررسی‌ها، بازخوردها و ارزیابی‌های دوستان را جمع‌آوری و تحلیل می‌کنیم.

در خصوص معرفی و ترویج فرهنگ دینی و فعالیت‌های تبلیغی در پایگاه‌های اینترنتی خود، چه دغدغه‌هایی دارید؟
معمولاً دغدغه‌هایی که برای مدیران در عرصه‌های فرهنگی وجود دارد، برای ما نیز مطرح هست. یکی از این دغدغه‌ها، بحث جایگاه می‌باشد. شما وقتی در جایی قرار دارید که کارهای تخصصی انجام می‌شود، می‌توانید در همه آنها فرهنگ دینی را ببینید؛ اما زمانی که بحث پیدا کردن، جمع‌آوری و برجسته کردن مؤلفه‌های فرهنگ دینی می‌شود، کار ما مقداری مشکل می‌شود. الآن در فضای فرهنگی کشور، فرهنگ به عنوان سومین یا چهارمین مقوله‌ای است که به آن پرداخته می‌شود. فرهنگ با

اینکه در روایات اسلامی، از اهمیت بالایی برخوردار است، اما چون پنهان‌تر است، اهمیتش کمتر دیده می‌شود. این امر، یکی از مشکلاتی است که ما به طور کلی داریم؛ یعنی اینکه موضوع فرهنگ، یک بحث پنهان و آرام و پراهمیت است. مقام معظم رهبری خیلی تعبیرات قشنگی درباره بحث‌های فرهنگی، چه در بُعد جنگ نرم و چه در بُعد تبلیغ و آرمان‌خواهی، بیان فرموده‌اند. از طرفی، فرهنگ برای اینکه خودش را نشان دهد نیاز به ابزاری دارد؛ از جمله، بودجه مناسب که در حال حاضر در این زمینه مشکل وجود دارد.

بنده فکر می‌کنم، در عرصه فرهنگی به نگاه دوباره احتیاج داریم. لازم است که از جایی عقب‌تر شروع کنیم؛ یعنی از کودکان خودمان. بدیهی است که این مهم، برنامه، راهبرد، راهکار و آسیب‌شناسی می‌خواهد. البته در مرکز نور هم این نگاه کلی که عرض کردم، جریان دارد؛ اما به جهت مشکلات بودجه‌ای که فعلاً وجود دارد، کارهای فرهنگی هم از این قضیه آسیب دیده است؛ منتها باید همیشه آماده باشیم و با همین وضعیت موجود کار کنیم و از تهدیدها فرصت بسازیم. به نظر بنده، این قضیه که در چنین شرایطی، کار فرهنگی کنیم، خودش یک کار فرهنگی است.

در گروه فرهنگ دینی و تبلیغ، ما نیاز به افراد متخصص و ماهر در این حوزه داریم. نمی‌توان به وسیله نیروهایی که در عرصه‌های دیگری بوده‌اند، اینجا هم به نتیجه مطلوب رسید. بنابراین، لازم است نخبگانی نیز وارد این عرصه بشوند که متخصص در زمینه فرهنگ باشند، در خصوص جامعه‌شناسی و بحث فضای مجازی صاحب‌نظر باشند و بتوانند در گروه ما فعالیت کنند. این کار باعث ارتقا توان علمی گروه می‌شود؛ البته باید عرض کنم که ما در کارهایمان با متخصصان مشورت می‌نماییم، از نخبگان نظرخواهی می‌کنیم و در سمینارهای علمی نیز شرکت می‌کنیم؛

اما می‌توان در خصوص حضور فیزیکی و مستمر کسانی که نخبه هستند، هم‌افزایی بیشتری داشت تا نتیجه مطلوب‌تری گرفت.

در حوزه کاری خودتان از چه منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنید؟

در پایگاه‌ها با توجه به توانایی‌ها و نرم‌افزارهایی که داشته‌ایم، برخی اطلاعات را تایپ کرده‌ایم و برخی را نیز اسکن کرده‌ایم. این منابع، بزرگ‌ترین و بهترین مطالبی هستند که اطلاعات خود را از آنجا می‌گیریم. درباره قرآن، حدیث و تاریخ اسلام به کارهایی که تاکنون در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی انجام شده، متکی هستیم. در واقع، کارهایی که مرکز به عنوان نرم‌افزار تولید کرده، منابع ارزشمندی برای ماست؛ محصولاتی که در طول سال‌ها، زحماتی همچون: تایپ، موضوع‌زنی، فرمت‌زنی، تحلیل و بررسی محتوا روی آنها انجام شده و به ثمر نهشته، بهترین منابعی هستند که ما در اختیار داریم؛ اما به این بسنده نمی‌کنیم؛ چون بسیاری از آنها متون عربی هستند و نیاز به کار تخصصی دارند. از این‌رو، در کنار آنها، به مجلات و منابعی که ادیبانشان نزدیک به زمان ماست و در حوزه فرهنگ منتشر می‌شوند نیز توجه داریم.

در فضای مجازی هم بسیاری از مطالب انجام شده و بحث‌ها صورت گرفته است؛ اما پراکنده می‌باشند. هنر یافتن مطلب ناب در پایگاه‌های اینترنتی، از هنرهایی است که ما از طریق تجربه به آن رسیده‌ایم؛ چون در مدت‌زمان خیلی کوتاه می‌توانیم منابعی را که متقن و مستند هستند، خیلی سریع بر اساس تمرین و ممارستی که در این زمینه داشته‌ایم، بیابیم و می‌توانیم روی آنها نیز کارهای تحقیقاتی انجام بدهیم.

پایگاه‌های نور نیز به نوعی به یکدیگر کمک و هم‌افزایی دارند؛ یعنی یکسری مقالات در پایگاه نورمگز است که در حوزه‌نت

قابل استفاده است و یکسری گفت‌وگوهایی در اندیشوران تولید می‌شود که در پایگاه‌هایی دیگر می‌توان از آنها استفاده نمود. در کنار همه اینها، مراجعه به کتاب و کتاب‌خوانی با توجه به اینکه یک کار سنتی و قدیمی است، هنوز برای ما کارایی دارد؛ البته درصد استفاده از هر یک از این منابع اطلاعاتی که عرض کردم، در حال تغییر و تحول است؛ یعنی زمانی مراجعه به کتاب بیشتر بود؛ اما الآن مراجعه‌های فیزیکی کمتر شده و بیشتر به طرف فضای مجازی و جست‌وجو کردن‌های برخط و استفاده از مطالبی می‌رویم که یکبار غنی‌سازی شده و فقط نیازمند بازنگری هستند.

شیوه ارتباط شما با کاربران و مخاطبان خود چگونه است؟

سؤال شما، بسیار مهم است؛ چون در این زمینه، مباحث مختلفی مطرح است. اینکه کاربران به ما پیام بدهند و آنها را رصد کنیم و به پرسش‌های آنان پاسخ بدهیم، این شیوه مواجهه با مخاطب، مربوط به فضای کاری حدود پنج یا شش سال پیش است؛ اما امروزه به نظر بنده، هرچند مخاطبان ما خاص هستند، اما سلیقه عموم جامعه خودش را در ایمیل‌ها یا پرسش‌های مربوط به یک پایگاه نشان نمی‌دهد.

اگر شما در فضای مجازی باشید، به راحتی می‌توانید به وسیله مطالبی که گذاشته می‌شود، در هر جا مخاطب خود را به دست آورید. لازم نیست که مخاطب به پایگاه شما بیاید و اعلام نیاز کند؛ زیرا نیازها اغلب دسته‌بندی شده است و مخاطبان ما که از نظر سنی شناخته شده‌اند و از طیف‌های مختلف اقشار جامعه هستند، در فهم نیازهای آنها خیلی دچار مشکل نیستیم و به راحتی می‌توانیم این نیازها را فهرست کنیم. پیش‌تر، اینکه جامعه به چه چیزهایی احتیاج دارد، از چه چیزهایی خوشش می‌آید و چه آسیب‌هایی در عرصه فرهنگ وجود دارند، اینها موضوعاتی بود که رصد کردن آنها کار سختی بود؛ ولی با توجه به تغییراتی که

درباره فعالیت در عرصه تلگرام پیشرفت خوبی کرده‌ایم. در این زمینه ما از اتاق فکر برخورداریم و مطالبی که برای این فضا آماده می‌شود، نتیجه کار کارشناسی شده و گروهی است؛ یعنی بعد از نیازسنجی لازم و توجه به آن سیر مطالعاتی که عرض کردم، به انتشار مطالب مبادرت می‌ورزیم. در همین جا، اعلام می‌کنم که بحمدالله در خصوص پشتیبانی از کانال‌های تلگرام، از کارشناسان و افراد خبره‌ای بهره می‌بریم و آمادگی کاملی برای دریافت پروژه‌های بیرونی داریم

در فضای مجازی صورت گرفته، از جمله با آمدن تلگرام، وایبر و واتساپ، شناخت مخاطبان در رده‌های سنی مختلف، دیگر کار پیچیده‌ای نیست؛ عده خاصی هستند که این کار را انجام می‌دهند و در اختیار همگان می‌گذارند؛ به طور مثال، دانشجویان رشته جامعه‌شناسی و کارهای مطالعاتی آنها، به راحتی در اینترنت قابل رصد و دستیابی است.

به هر حال، رصد کردن افراد و شناخت علاقه‌ها و آسیب‌شناسی آنها، کاری است که به نظر بنده دچار تحول اساسی شده است. در گذشته، ما به وسیله ایمیل یا تلفن و سؤال کردن از کاربران می‌فهمیدیم که کدام مطلب را می‌پسندند؛ ولی در حال حاضر، این شیوه کنار رفته است. شما می‌بینید که در عرصه فرهنگ، همه بر اساس یک برنامه پیش می‌روند؛ یعنی عده‌ای هستند که فقط به شبهات و شایعه‌پراکنی‌های دینی پاسخ می‌دهند، عده‌ای از پایگاه‌ها نیز هستند که فقط کارشان جواب‌دادن به پرسش‌هاست و عده‌ای نیز وارد مسائل تربیتی می‌شوند و عده‌ای نیز در خصوص پاسخگویی به احکام شرعی فعالیت دارند. شما اگر وارد فضای مجازی شوید، می‌بینید که هر کدام از این شاخه‌ها برای خودشان سازوکار خاص دارند و فعالیت نیز می‌کنند. در حوزه فرهنگ دینی می‌توان از تمام این امکانات و پتانسیل‌های موجود بهره‌برداری کرد.

با مراکز و نهادهای دینی و فرهنگی دیگر، تا چه اندازه تعامل و ارتباط دارید؟

هر اندازه که مرکز با نهادهای ارتباط داشته باشد و در این تعاملات موفق باشد، ما هم از این تعاملات بهره کافی را می‌بریم؛ ولی ما نیز با تمام نهادهایی که زیر نظر دفتر رهبری کار فرهنگی انجام می‌دهند، در ارتباط هستیم؛ چه به صورت جلسه یا در قالب کارگاه‌های آموزشی که از طرف نهاد رهبری برگزار می‌شود و یا شرکت در سمینارها و همایش‌های علمی و فرهنگی.

همچنین، با نهادهایی که زیر نظر دفتر رهبری نیستند و در حوزه علمیه وجود دارند نیز همکاری‌هایی داریم؛ به عنوان نمونه، با حوزه علمیه قم در خصوص اندیشوران و معرفی‌های محققان آنها هماهنگی نزدیکی داشتیم؛ از جمله به ما گفتند که از اساتید اخلاقی شناخته‌شده پرونده خوبی در دست دارند و مرکز نور می‌تواند ایشان را در پایگاه اندیشوران معرفی کند.

در زمینه مجلاتی که باید از نهادهای بگیریم نیز همکاری‌های خوبی وجود دارد. در خصوص سمینارهایی که در قم یا تهران انجام می‌شود، همکاری‌هایی مفید و سازنده‌ای وجود دارد؛ اما به طور کلی، همکاری به معنای واقعی کلمه، وظیفه مسئولان و

متولیان مرکز است که باید زمینه این همکاری‌ها را فراهم آورند؛ وگرنه دیدوبازدید مراکز و محافل علمی و فرهنگی از مرکز، همیشه انجام می‌شود و بحمدالله، با این نهادها و مراکز تعامل خوب و شایسته‌ای داریم.

مهم‌ترین ظرفیت‌ها و بسترهای کار فرهنگی و تبلیغی را چه می‌دانید؟ در مرکز برای توسعه این کار چه برنامه‌هایی پیش‌بینی شده است؟

اگر ما اقیانوسی زلال در اختیار داشته باشیم، ولی سازوکار و لوله‌کشی خوبی نداشته باشیم، این آب به تشنگان نخواهد رسید. در خصوص مطالب فرهنگی و دینی هم وضع به همین منوال می‌باشد. ما در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، اقیانوسی از مطالب ارزنده و ناب دینی و فرهنگی را در اختیار داریم. فقط باید مسیرهای مناسب را برای این کار پیدا کنیم. در پایگاه حوزه‌نت سعی کرده‌ایم که این کار را انجام دهیم. از وقتی که بنده وارد این کار شدم، یکسری تغییر و تحولاتی را انجام داده‌ام. به این معنا که کوشیده‌ایم حوزه‌نت را با مطالب و ادبیات روز سامان‌دهی کنیم تا جوانان را جذب نماییم. اگر آمار بازدیدکنندگان ما در حوزه‌نت بالا رفته، به جهت همین رویکرد است.

امروزه، علم و فناوری خیلی سریع رشد می‌کند. مخاطبان ما بیشتر از آنکه با رایانه شخصی خود کاری انجام دهند، با گوشی همراه یا تبلت، کارهای رایانه‌ای خود را سامان می‌بخشند. باید فعالیت‌های خودمان را با این عرصه نیز هماهنگ کنیم. مطلب دیگر اینکه وارد کردن این دیتای عظیم در ساختار حوزه‌نت کار سختی بود. اگر بخش‌ها و قسمت‌های مختلف این پایگاه را ملاحظه کنید، مثل: درختواره، دانش‌نامه، قرآن، صحیفه، نهج‌البلاغه، مجله، کتاب، علما، پرسش‌وپاسخ، اذعان خواهید کرد که دسته‌بندی این حجم عظیم از اطلاعات، کار بسیار دشواری است.

هم‌اینک نیز در حال بازنگری مطالب پایگاه هستیم و سعی کرده‌ایم مطالب زاید را حذف کنیم و بازآفرینی مجددی داشته باشیم تا مورد استقبال بیشتر واقع شود. بحمدالله، این کار شروع شده است و در این راستا، ویژه‌نامه‌هایی را منتشر نموده‌ایم که مورد پسند کاربران نیز واقع شده است. این بازنگری‌ها به صورت بسته‌های فرهنگی کوچک درآمده و در عین حال، محتوا ضربه نخورده است. چون برای ما خیلی مهم است که در فرایند بازتولید محتوا، استناد و اتقان کار ضربه نخورد و در عمل، به برداشت نادرست مخاطبان نینجامد.

به هر حال، بخش قابل توجهی از مخاطبان هستند که در فضای مجازی مطالب دینی و فرهنگی را جابه‌جا می‌کنند و ما به عنوان

یک فرصت به آن نگاه می‌کنیم. از جمله این فضاها، تلگرام است. با توجه به گستره محتوای خوبی که داریم، آنها را از طریق کانال تلگرام برای مخاطبان ارسال می‌نماییم. البته هنوز در آغاز کار هستیم؛ چون خودمان هیچ‌گونه تبلیغی در این زمینه انجام نداده‌ایم و اگر کسی هم از این کانال بهره‌مند است، خودش آمده و عضو شده است که همچنان نیز در حال افزایش می‌باشد تا اینکه ان‌شاءالله، به یکباره تبلیغات وسیع خود را در این عرصه شروع کنیم و جهش فوق‌العاده‌ای در این فضا داشته باشیم. اگر در این حوزه به طور جدی وارد شویم، مطمئن هستیم که به راحتی جزء سه یا چهار کانال برتر کشور خواهیم شد.

در بحث تلگرام، تمام مؤلفه‌هایی را که لازم باشد، در نظر گرفته‌ایم؛ هر روز یک آیه را طبق روال و موضوع مشخصی انتخاب می‌کنیم و به صورت پراکنده کار نمی‌کنیم؛ بلکه سیر منطقی و قانون‌مندی را پیروی می‌نماییم تا پس از گذشت مدتی، مخاطب ما به طور نظام‌مند با مباحث قرآنی، حدیثی یا اخلاقی آشنا می‌شود؛ یعنی یک سیر منطقی را شروع می‌کنیم و تا آخر ادامه می‌دهیم؛ البته ممکن است گاهی از آیه و گاهی نیز از حدیث استفاده کنیم؛ ولی به طور کلی، این دو مقوله، یک موضوع و سیر مشخصی را دنبال خواهند کرد؛ مثلاً وقتی موضوع اخلاق نیک را محور کارمان قرار دهیم، آیات، احادیث و مطالبی را انتخاب می‌کنیم که همگی حول این موضوع بچرخند. در این صورت، بعد از گذشت سه یا چهار ماه، بدون اینکه مخاطب متوجه شود، بحث منسجمی را به عنوان اخلاق نیک در قرآن و احادیث پی‌گیری کرده است. بنابراین، در ذهن مخاطب به طور ناخودآگاه منظومه‌ای مرتبط با آیات و روایات معین تشکیل می‌شود. و یا مطالب مربوط به نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه که مردم عزیز ما استقبال و علاقه بسیار بالایی در دریافت معارف ناب این دو کتاب بزرگ دارند و می‌توانیم بهترین استفاده را از این مسئله ببریم.

در خصوص احکام شرعی نیز وضع به همین منوال است. ما مسائلی را از دفتر مقام معظم رهبری استقتا نموده‌ایم و پاسخ گرفته‌ایم که مربوط به خود حوزه‌نت است. وقتی این‌گونه مباحث را در تلگرام عرضه می‌کنیم، مردم استقبال می‌کنند و دوست دارند با اصطلاحات فقهی آشنا شوند.

در حوزه مناسبت‌ها نیز کارهای خوبی می‌توان انجام داد. هر کسی دوست دارد فرزند زمان خویش باشد. با توجه به این نیاز مخاطب، در هر روزی که مصادف با مناسبتی خاص باشد مانند تولد معصومان(ع)، تصویر، حدیث یا آیه متناسب با آن روز را در کانال تلگرام منتشر می‌کنیم. اگر کسی خواست متن‌های

بیشتری را در این باره دریافت کند، از طریق پیوندی که در کانال تلگرام ارائه شده، می‌تواند به پایگاه حوزه‌نت مراجعه نماید.

به نظر بنده، موضوع تلگرام باید بیشتر از آنچه فعلاً به آن می‌پردازیم، مورد توجه قرار بگیرد؛ حتی باید خودمان را برای فضای بعد از تلگرام نیز آماده کنیم؛ یعنی با توجه به زیرساخت‌های فنی و یا نرم‌افزارهایی که متخصصان تولید می‌کنند، باید با دید باز در این مسیر گام برداریم و منتظر نباشیم تا فضایی برای ما فراهم شود؛ بلکه اگر می‌توانیم باید مطالبمان را در محورهای موضوع‌های مختلف دسته‌بندی کنیم و با آمادگی کامل در عرصه‌های جدید حاضر شویم و آن را به‌شایستگی حفظ کنیم.

همچنین، در بحث سیر مطالعاتی که در تبلیغات خود مد نظر داریم، می‌خواهیم کار بنیادی انجام دهیم تا مخاطبان ما، به‌خصوص جوانان عزیز، بعد از مدتی از نظر فکری توانمند شوند و بتوانند به عنوان یک مدافع خوب، خودشان به شبهات روز پاسخ دهند. این مسئله مهمی است که از طریق کانال‌های مجازی بتوانیم مخاطبان خود را توانمند سازیم.

هم‌اکنون، درباره فعالیت در عرصه تلگرام پیشرفت خوبی کرده‌ایم. در این زمینه ما از اتاق فکر برخورداریم و مطالبی که برای این فضا آماده می‌شود، نتیجه کار کارشناسی‌شده و گروهی است؛ یعنی بعد از نیازسنجی لازم و توجه به آن سیر مطالعاتی که عرض کردم، به انتشار مطالب مبادرت می‌ورزیم. در همین جا، اعلام می‌کنم که بحمدالله در خصوص پشتیبانی از کانال‌های تلگرام، از کارشناسان و افراد خبره‌ای بهره می‌بریم و آمادگی کاملی برای دریافت پروژه‌های بیرونی داریم.

در پایان، اگر نکته‌ای باقیمانده، بیان بفرمایید.

با تشکر از زحمات همه دست‌اندرکاران فصلنامه ره‌آورد نور که این فرصت را به ما دادند تا فعالیت‌های این گروه را به مخاطبان اطلاع‌رسانی کنیم، امیدوارم این فصلنامه که مطالب علمی و خوبی را عرضه می‌کند، جایگاه واقعی خودش را پیدا کند و بیشتر مشمول لطف مسئولان مرکز قرار گیرد. فصلنامه ره‌آورد نور، به نظر بنده شایستگی ارتقا و توجه بیشتر از اینها را دارد.

در این فرصت، لازم می‌دانم از همه کارشناسان و همکارانم در مرکز، به‌خصوص در گروه فرهنگ دینی و تبلیغ که به توسعه دین و فرهنگ در جامعه کمک می‌کنند، تشکر کنم. بدیهی است، دستاوردها و محصولات خوبی که امروز در این گروه شاهد آن هستیم، به برکت مساعدت و تلاش همکاران خوب بنده در این گروه است. ان‌شاءالله، تلاش همه ما در این مجموعه، مورد رضایت حق تعالی قرار بگیرد. ■